

Stanje okoliša u Europi nije dobro: prijetnje prirodi i učinci klimatskih promjena najveći su izazovi

Ostvaren je znatan napredak u smanjenju emisija stakleničkih plinova i onečišćenja zraka, ali ukupno stanje okoliša u Europi nije dobro, osobito prirode koja se i dalje suočava s degradacijom, prekomjernim iskorištavanjem i gubitkom bioraznolikosti. Prema danas objavljenom najopsežnijem izvješću Europske agencije za okoliš (EEA) o „stanju okoliša”, učinci ubrzanih klimatskih promjena predstavljaju hitan izazov. Izgledi za većinu trendova u vezi s okolišem zabrinjavaju i predstavljaju velik rizik za gospodarski prosperitet, sigurnost i kvalitetu života u Europi.

U izvješću se naglašava da klimatske promjene i degradacija okoliša predstavljaju izravnu prijetnju europskoj konkurentnosti, koja ovisi o prirodnim resursima. Dodaje da postizanje klimatske neutralnosti do 2050. također ovisi o boljem i odgovornom upravljanju zemljom, vodom i drugim resursima. Zaštitom prirodnih resursa, ublažavanjem klimatskih promjena i prilagodbom njima te smanjenjem onečišćenja izgradit će se otpornost vitalnih društvenih funkcija koje ovise o prirodi, kao što su sigurnost opskrbe hranom, pitka voda i obrana od poplava.

U izvješću se poziva na jačanje provedbe politika i dugoročnijih mjera za poticanje održivosti o kojima je već postignut dogovor u okviru europskog zelenog plana. Takve mjere u skladu su s prioritetima iz Kompassa konkurentnosti Europske komisije u području inovacija, dekarbonizacije i sigurnosti.

[Izvješće o okolišu u Europi za 2025.](#) najopsežnija je analiza trenutnog stanja i izgleda za okoliš, klimu i održivost kontinenta, koja se temelji na podacima iz 38 zemalja. U izvješću se ističe da je Europska unija svjetski predvodnik u borbi protiv

klimatskih promjena jer od 2005. smanjuje svoje emisije stakleničkih plinova i upotrebu fosilnih goriva uz udvostručenje udjela obnovljivih izvora energije. Tijekom posljednjih 10 do 15 godina postignut je znatan napredak i u poboljšanju kvalitete zraka te povećanju recikliranja otpada i učinkovitosti resursa. Napredak u nizu čimbenika koji omogućuju prelazak na održivost, kao što su inovacije, zeleno zapošljavanje i održivo financiranje, također je razlog za nadu.

Izvršna potpredsjednica za čistu, pravednu i konkurentnu tranziciju, **Teresa Ribera**, izjavila je: „Ovo je izvješće jasan podsjetnik na to da Europa mora ostati na zacrtanom putu, pa čak i ubrzati svoje klimatske ambicije i ambicije u pogledu okoliša. Nedavni ekstremni vremenski uvjeti pokazuju koliko naše blagostanje i sigurnost postaju krhki kada se priroda uništava, a klimatski utjecaji se pojačavaju. Odgađanjem naših klimatskih ciljeva samo bi se povećali troškovi, produbile nejednakosti i oslabila naša otpornost. Zaštita prirode ne predstavlja trošak. Riječ je o ulaganju u konkurentnost, otpornost i dobrobit naših građana. Ako sada pojačamo djelovanje, možemo izgraditi čišću, pravedniju i otporniju Europu za buduće generacije.”

Povjerenica za okoliš, otpornost vodoopskrbe i konkurentno kružno gospodarstvo, **Jessika Roswall**, izjavila je: „lako je postignut napredak, stanje našeg okoliša jasan je poziv na poduzimanje daljnjih mjera za smanjenje onečišćenja, obnovu prirode i zaštitu bioraznolikosti. Moramo preispitati vezu između okoliša i gospodarstva te na zaštitu prirode gledati kao na ulaganje, a ne trošak. Zdrava priroda temelj je zdravog društva, konkurentnog gospodarstva i otpornog svijeta, zbog čega EU nastavlja raditi na ispunjavanju obveza u području zaštite okoliša.”

Povjerenik za klimu, nultu neto stopu emisija i čisti rast, **Wopke Hoekstra**, izjavio je: „Ovim se izvješćem naglašava hitna potreba da EU zadrži svoje snažne klimatske ambicije. Kao kontinent koji se najbrže zagrijava, Europa je iz prve ruke svjedočila razornom učinku klimatskih promjena, što se nedavno vidjelo u ozbiljnim šumskim požarima koji su izbili tijekom ljeta. Troškovi nedjelovanja su golemi, a klimatske promjene predstavljaju izravnu prijetnju našoj konkurentnosti. Držanje zacrtanog plana ključno je za zaštitu našeg gospodarstva.”

Izvršna direktorica agencije EEA, **Leena Ylä-Mononen**, izjavila je: „Ne možemo si dopustiti smanjenje ambicija u području klime, okoliša i održivosti. U našem izvješću o stanju okoliša, sastavljenom u suradnji s 38 zemalja, jasno se iznosi znanstveno utemeljeno znanje i pokazuje zašto moramo djelovati. U Europskoj uniji imamo politike, alate i znanje te desetljeća iskustva u zajedničkom radu na postizanju naših ciljeva održivosti. Ono što činimo danas oblikovat će našu budućnost.”

Složeni izazovi pred nama

Bioraznolikost se smanjuje u svim kopnenim, slatkovodnim i morskim ekosustavima u Europi zbog stalnih pritisaka potaknutih neodrživim obrascima proizvodnje i potrošnje, koji posebno dolaze do izražaja u prehrambenom sustavu. Gledajući unaprijed, u izvješću se navodi da se očekuje nastavak pogoršanja stanja

bioraznolikosti i ekosustava u Europi, pri čemu nije vjerojatno da će se dogovoreni ciljevi politike ispuniti do 2030.

Slično tome, europski vodni resursi pod velikim su pritiskom, pri čemu nestašica vode pogađa trećinu europskog stanovništva i teritorija. U izvješću se navodi da je održavanje zdravih vodenih ekosustava, zaštita slivnih područja i obnavljanje resursa podzemnih voda ključno za osiguravanje buduće otpornosti vodoopskrbe u Europi.

Kad je riječ o klimatskim promjenama, Europa je kontinent koji se najbrže zagrijava na planetu. Klima se mijenja alarmantnom brzinom i ugrožava sigurnost, javno zdravlje, ekosustave, infrastrukturu i gospodarstvo. Sve veća učestalost i razmjeri katastrofa povezanih s klimom, kao i spoznaja da će se klima nastaviti mijenjati čak i uz ambiciozne napore EU-a za ublažavanje klimatskih promjena, naglašavaju hitnu potrebu za prilagodbom europskog društva i gospodarstva, uz istodobno osiguravanje da nitko ne bude zapostavljen.

Ti glavni izazovi zahtijevaju preispitivanje povezanosti između našeg gospodarstva i prirodnog okoliša, tla, vode i prirodnih resursa, navodi se u izvješću. Samo obnovom prirodnog okoliša u Europi moći će se održati konkurentno gospodarstvo i visoka kvaliteta života europskih građana.

Širenje i povećanje doseg

U izvješću se navodi da su hitno potrebne korjenite promjene u sustavima proizvodnje i potrošnje – dekarbonizacija gospodarstva, prelazak na načelo kružnosti, smanjenje onečišćenja i odgovorno upravljanje prirodnim resursima. Politike EU-a, uključujući zeleni plan, pružaju jasan put prema održivosti.

U izvješću se posebno ističu naponi za obnovu staništa putem rješenja koja se temelje na prirodi, čime će se izgraditi otpornost te pomoći u naporima za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu na njih. U njemu se naglašava i potreba za dekarbonizacijom ključnih gospodarskih sektora, a posebno prometa, te rješavanjem problema emisija iz poljoprivrede. Povećanjem kružnosti mogla bi se smanjiti ovisnost Europe o uvozu energije i kritičnih sirovina. Nadalje, ulaganjem u digitalnu i zelenu tranziciju europske industrije Europa može povećati produktivnost i postati globalni predvodnik u zelenim inovacijama te razviti tehnologije za dekarbonizaciju industrija u kojima je teško smanjiti emisije, kao što su industrija čelika i cementa.

U ožujku 2024. godine, Europsko vijeće je otvorilo pregovore o pristupanju Bosne i Hercegovine Europskoj uniji, kao zemlji kandidatu za članstvo u EU od 2022. godine. U ovom trenutku zemlja se suočava s mnogim izazovima, ali i prilikama, u transformaciji svog okoliša. Iako je postignut napredak u mnogim područjima zaštite okoliša, i dalje postoji potreba za unaprjeđenjem pravnog okvira, jačanjem administrativnih kapaciteta, sistema praćenja i međuinstitucionalne koordinacije, u skladu s obavezama pristupanja EU i Zelenom agendom za Zapadni Balkan. Doprinos u izradi sveobuhvatnog izvješća "Okoliš Europe 2025" ispred Bosne i Hercegovine dali su eksperti Eionet mreže u BiH, nadležne institucije BiH, nadležne

institucije Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, kao i akademska zajednica. Izvješće ističe kako je jedan od glavnih izazova za našu zemlju sveobuhvatna zaštita okoliša, uz minimiziranje antropogenih utjecaja, u skladu s najboljom praksom EU. Posebno je važno stvoriti uvjete za energetske tranziciju i razvoj modela kružne ekonomije i zelenih poduzeća. Važno je naglasiti da u zemlji postoji i veliki potencijal za poboljšanje korištenja prirodnih resursa i zaštitu postojeće biološke raznolikosti. Potrebno je poboljšati korištenje zemljišta i korištenje prirodnih resursa u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, kako bi se poboljšao njihov kvalitet, ali i izbjegla degradacija povezana s prekomjernom eksploatacijom.

Osnovne informacije

EEA svakih pet godina objavljuje izvješće o stanju okoliša kako je propisano u njezinoj uredbi. Izvješće o okolišu u Europi za 2025. sedmo je takvo izvješće koje EEA objavljuje od 1995. Nudi pouzdane, znanstveno utemeljene uvide o tome na koji način moramo odgovoriti na velike i složene izazove s kojima se susrećemo, poput klimatskih promjena, gubitka bioraznolikosti te onečišćenja zraka i vode.

Izvješće je pripremljeno u bliskoj suradnji s Europskom informacijskom i promatračkom mrežom za okoliš (Eionet) agencije EEA. Izvješće se temelji na opsežnoj stručnosti vodećih stručnjaka i znanstvenika Eioneta u području zaštite okoliša, iz 32 države članice agencije EEA i šest država suradnica.